

INNOVÁCIÓ ÜZLETI TITOK ÉS KNOW-HOW HASZNOSÍTÁS ÚTJÁN

INNOVATION THROUGH TRADE SECRET AND KNOW-HOW

Darázs Lénárd

egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszék, Budapest
tudományos vezető, Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium
darazs@ajk.elte.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Unió valamennyi tagállamában, így Magyarországon is, 2018-ban hatályba lépett az üzleti titok és a *know-how* innovációs célú újraszabályozását célul tűző jogszabály. A szabályozás az üzleti titokhoz fűződő jogot hasznosítható vagyoni jogként szabályozza, amely magában foglalja az üzleti titok felfedésének, átruházásának és hasznosíthatóságának jogát, miközben részletezi a kivételek, a jogsértések és a jogérvényesítés szabályait. A megújult szabályozás támogatni kívánja a hazai és a határokon átnyúló innovációs folyamatokat, hiszen biztosítani célozza az innováció szereplőinek azon kettős érdekét, miszerint a szellemi tőkébe való beruházás védelme és megtérülése a hatékony innováció előfeltétele. Az innováció és az üzleti titok (*know-how*) szabályozása több ponton is kapcsolódik egymáshoz. Az elmúlt években jelentős változáson (bővítésen) ment át az innováció nemzetközileg elismert fogalma. Ennek során nyilvánvaló elmozdulás figyelhető meg a korábbi technológiai fókuszú termék- és szolgáltatás-innováció felől a kisebb intenzitású K+F-területek felé. Ehhez társul a technológiai fejlődés digitális transzformációval kapcsolatban erősödő területeinek előtérbe kerülése, valamint megjelenik a kulturális és a társadalmi innováció is a hazai és nemzetközi szakpolitikában. Az innováció új területein nem képesek a hagyományos szellemi tulajdon jogintézményei (szabadalom, formaoltalom) az innovációs teljesítményt kifejezni és a szereplők érdekeit védeni. Ebben a megváltozott környezetben az üzleti titok és a *know-how* védelme nemcsak a védett szellemi tulajdonok kísérvőjeként, hanem innovációt támogató önálló eszközként is megjelenik.

ABSTRACT

In 2018, legislation aimed at re-regulating trade secrets and *know-how* for innovation purposes entered into force in all EU Member States, including Hungary. The legislation regulates the right to trade secrets as an enforceable property right, which includes the right to disclose, transfer and exploit trade secrets, while detailing the rules on exceptions, infringements and the enforcement of rights. The renewed legislation aims to support domestic and cross-border processes of innovation by ensuring the dual interest of innovation actors that the protection of and return on investment in intellectual capital is a precondition to effective innovation. The regulation of innovation and trade secrets (*know-how*) is interlinked in several ways. In recent years, the internationally recognised concept of innovation has undergone significant change

(expansion). There has been a clear shift away from the former technology-focused product and service innovation towards less intensive areas of R&D. This is coupled with a growing focus on digital transformation-related areas of technological development and the emergence of cultural and social innovation in domestic and international policies. In the new areas of innovation, traditional forms of intellectual property rights (patents, design protection) are no longer able to express innovation performance and protect the interests of the actors involved. In this changed environment, the protection of trade secrets and know-how is not only an accompaniment to protected intellectual property, but also an instrument in its own right to support innovation.

Kulcsszavak: innováció, Oslo Kézikönyv, szellemi tőke, üzleti titok, know-how, szellemi tőke hasznosítása

Keywords: innovation, Oslo Manual, intellectual capital, business secret, know-how, utilization of intellectual capital

1. AZ INNOVÁCIÓ FOGALMI-TARTALMI VÁLTOZÁSAI

Az elmúlt évtizedekben végbement robbanásszerű technológiai fejlődés, a digitális transzformáció felgyorsulása, a sokrétű fenntarthatósági célok iránti nyitottság és a tudásalapú gazdaság térnyerése átalakította a modern gazdaságok és társadalmak versenyképességi prioritásait. Az innováció fogalmi-tartalmi változása egyrészt eredménye, másrészt katalizátora ennek a folyamatnak.

Jóllehet az innováció fogalmi kereteivel és társadalmi-gazdasági hatásaival átfogóan elsőként foglalkozó *Joseph Schumpeter* maga sem tekintette az innovációt a termék- és technológiai fejlesztésre szorító fogalomnak (Schumpeter, 1939), mégis az 1990-es évek elejéig tartotta magát az a felfogás, miszerint innováció ugyan több területen is megjelenhet (Gazda, 1993), de elsődleges terepe, annak technológiai fókusza miatt, a termék- és az ehhez kapcsolódó eljárásfejlesztés. Az innovációs teljesítmények nemzetközi összehasonlítását is szolgáló *Oslo Kézikönyv* (OECD/Eurostat, 2018) 1992-es első kiadása is még elsődlegesen a gyáripar technológiai termék és eljárási innovációjában jelölte meg az innováció lényegét, de már egy óvatos nyitás is észlelhető volt a szolgáltatási szektor irányába. A 2005-ös harmadik kiadás egyértelműen kiterjesztette a fogalmat a marketing, valamint a szervezeti-szervezési innovációra. Eltűnik a szóhasználatból a „technológiai” megszorítás, amely nyilvánvaló nyitási szándékot mutat az alacsonyabb K+F-intenzitású területek és cégek irányába. Ekkortól az innováció fogalmába beletartozik az új vagy jelentősen javított termék (áru, szolgáltatás) vagy eljárás, valamint az új marketing (piacra juttatási, disztribúciós) módszerek, továbbá az új szervezési-szervezeti módszerek fejlesztése és piaci bevezetése (például: műszaki leírások, szoftverek, terméktervezés, csomagolás). Ez a fogalmi bővítés a koráb-

binál nagyobb szerepet szán a tudástranszfernek, valamint az innovációs szereplők együttműködésének, így a korábbi K+F+I-tevékenységek mellett az innovációs ökoszisztémák kiegészülnek a következő hármassal: viszonyrendszerrel, amelyek nem járnak együtt védendő szellemi tulajdon keletkezésével, de felértékelődik az információk védelme és hasznosíthatósága iránti igény. Megjelenik az olyan nyitott információs források iránti kereslet, amelyek nem igénylik a technológiai vagy a szellemi jogok megvásárlását vagy a szoros együttműködést a fejlesztővel (eladóval). Ehhez társul a tudás és a technológia megvásárlása olyan árucikkekben (gépek, szoftverek) keresztül, amelyekbe a beépített technológia felhasználása nem feltételezi az eladóval való kooperációt. Végül kialakulnak az innovációs tevékenységekkel kapcsolatos széles körű, strukturált kooperációk a vállalatok és kutatóintézetek között, amelyek jelentősen megnövelték az innovációs volument és hatékonyságot.

Az innovációs ökoszisztémák és az innováció fogalmának jelzett változásai erős támogatást nyertek a 2010-es évek elején az Európai Unió közösségi jogalkotásában. A szabályozás elsődleges motivációja a piaci kooperációk egy részének a versenykorlátozó megállapodások (kartellek) tilalma alóli mentesülési feltételrendszerének meghatározása volt, de ezek az ún. csoportmentesülési rendeletek (Darázs, 2007; Tattay, 2016) óhatatlanul hozzájárultak a K+F+I-ökoszisztémák fejlődéséhez, amelynek során felértékelődött a K+F-tevékenységekkel kapcsolatos információk védelme és hasznosíthatósága iránti igény. Kialakult, egyrészt, a horizontális (versenytársi) kapcsolatban lévő szereplők közötti kutatás-fejlesztési kooperációk legális szabályrendszere, másrészt, a vertikális kapcsolatban rejlő disztribúciós folyamatok és konstrukciók (kizárólagossági kapcsolatok, *franchise* rendszerek, szelektív forgalmazási rendszerek) megerősítése a marketing- és szolgáltatás-innovációnak adott fejlődési perspektívát.

A 2020-as évekre nyilvánvalóvá vált, hogy a jövőnket meghatározó technológiai fejlődési kulcsfontosságú új innovációs megközelítést igényelnek, hiszen ezek nem kizárólag a hagyományos innovációs érderendszer alapján szerveződnek, és szükséges az innovációt támogató más módszerek erőteljes támogatása is. Az Európai Zöld Megállapodás (URL1) politikai célrendszere és szakpolitikai támogatása mellett körvonalazódik az európai adatgazdaság és adatvagyon keretrendszere, amelynek alapjai az Európai Adatstratégiában (2020, URL2) és a nyílt hozzáférésű közadatok másodlagos felhasználását lehetővé tevő PsI-irányelvben (2019, URL3) kerültek meghatározásra. A mesterséges intelligencia európai szabályozási keretrendszere (2021, URL4) egyszerre szolgálja az iparág technológiai fejlesztési irányait és a jogszabályi környezet kialakítását. Az innováció tartalmi-fogalmi kiterjesztésében kiemelt szerepe van a Horizon Europe fejlesztési programoknak is, amelyek megerősítették a korábbi szakpolitikai nyitást az innováció más területei iránt. Így az innováció fogalma ma már magában foglalja a kulturális vagy az oktatási innovációt is, és 2020-ban Magyarországon is

eljutottunk oda, hogy a társadalmi innováció széles körű társadalmi-gazdasági hasznait felismerve a nemzeti laboratórium programban Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium (URL5) került megalkotásra széles körű innovációs indikátorrendszerrel, amely hatékony kapcsolódási lehetőséget biztosít a nemzetközi innovációs fejlesztési folyamatokhoz.

2. MODIFIKÁCIÓ AZ INNOVÁCIÓ SZEREPLŐINEK ÉRDEKRENSZERÉBEN

Az innováció mögötti érdekrendszer nyilvánvalóan többretegű és meglehetősen komplex. Az innováció gazdasági-társadalmi hasznosságával és jólétbiztosító funkcióival, a technológiai fejlődést szolgáló szerepével, valamint más általános vagy „makro”-szinten jelentkező érdekkomponensével itt nem foglalkozunk. Témánk szempontjából sokkal inkább az innováció szereplőinek individuális érdekrendszere vizsgálendő, hiszen a konkrét K+F+I-aktivitások motivációja jelentős mértékben ebben található.

A vállalkozások (és tulajdonosaik), valamint a kutatóintézetek (kutatók) a szellemi tőke létrehozása érdekében és során jelentős materiális és immateriális beruházásokat valósítanak meg mind intézményi, mind egyéni szinten, ami elengedhetetlen feltétele a versenyképes innovációs teljesítmény létrejöttének. Az innovációban részt vevők individuális érdekrendszere ezekhez a beruházásokhoz kapcsolódóan két markáns komponenssel bizonyosan rendelkezik. Egyrészt, az innovációban részt vevők elvárják a szellemi tőke építésére fordított beruházásaik *megtérülését*. Másrészt, az innovációban részt vevők érdeke, hogy a szellemi tőke építésére fordított beruházásaik *védettek és biztosítottak* legyenek. A védelem és biztosítás szolgálja természetesen a megtérülést is, de önmagában is értelmezhető a hasznosítható szellemi tevékenység megóvása érdekében. A beruházások megtérülését, valamint védelmüket a hagyományos, technológiai fókuszú (termék-) innováció során szinte kizárólag a *szellemi tulajdonjogok*, illetve a hozzájuk kapcsolódó jogintézmények és jogszabályok biztosították. Az innovációs tevékenység beruházásait a találmányok szabadalmi védelme, az ipari és használati mintataltalmak és a védjegy biztosítják (Lontai et al., 2017). Ezek abszolút szerkezetű és lajstromozott (nyilvántartott) jogként erős védelmi funkciókkal rendelkeznek, miközben a hasznosítási jogviszony jogszabályi rendezésén keresztül előirányozzák a megtérülés keretrendszerét. A szellemi tulajdonjogok említett szabályozási rendszerét egészítette ki a szerzői jogvédelem, valamint kisebb mértékben az innovációs szereplők számára értékes, széles körben nem ismert tudásnak szolgálati vagy üzleti titokként történő védelme.

Az innováció fentebb elemzett fogalmi-tartalmi változásai az innovációban részt vevők alapvető érdekrendszerét (megtérülés, védelem) nem változtatták meg, mégis jelentős modifikáció ment végbe annak eszközrendszerében. Az in-

nováció fogalmi változása azt eredményezte, hogy a hagyományos (technológiai fókuszú) termékinnováció mellett egyre nagyobb (lassan meghatározó) szerepet kapnak a marketing és szervezeti-szervezési innováció, a szoftverek, a számítógépes programok, az adatkezelési fejlesztések, a gépi tanulás, a mesterségesintelligencia-fejlesztések, továbbá általában kisebb K+F-intenzitású fejlesztések, valamint a kulturális és oktatási innováció, a társadalmi innováció. Ezen innovációs tevékenységek esetében csak kisebb mértékben vagy egyáltalán nem szolgálják az innovációban részt vevők érdekeit a lajstromozott szellemi tulajdonjogok. Az innováció megváltozott fogalmi-tartalmi keretei között történő K+F-tevékenységek és szellemítőke-beruházások eredményeként létrejövő hasznosítható tudás megtérülésének és védelmének biztosítására ugyanis jellemzően nem alkalmasak a lajstromozott szellemi tulajdon (szabadalom, formavédelem stb.) jogintézményei (Miavec–Görög, 2013), ezért erőteljesen jelentkezik egy olyan jogi mechanizmus és szabályrendszer iránti igény, amely az innovációban részt vevők érdekrendszerét hatékonyabban szolgálja. Ebben az összefüggésben nyer a modern innovációs ökoszisztémákban az innováció megváltozott tartalmi-fogalmi felfogása miatt az üzleti titok és a védett ismeret (know-how) szabályozása kiemelt szerepet, ugyanis függetlenül attól, hogy regisztrált szellemi tulajdonjogok kiegészítéseként vagy alternatívájaként kerül-e a fókuszba, biztosítani tudja az innováció szereplői számára a szellemi tőkébe fektetett beruházásaik megtérülését és védelmét. A fenti elvárásoknak való megfelelés mellett az üzleti titok és a know-how európai jogi szabályozásának megújítása a közelmúltban (2016–2018) erőteljes innovációt támogató és innovációt ösztönző hatással is bír az alábbiakban kifejtettek szerint.

3. AZ ÜZLETI TITOK ÉS A KNOW-HOW JOGI KEZELÉSÉNEK VÁLTOZÁSAI

Magyarországon az üzleti titok és a know-how lényegesen megújult, és ma is hatályos szabályozását az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvény tartalmazza. Ez a törvény egyúttal megvalósítja nemcsak a magyar, hanem az EU valamennyi tagállamának jogában kisebb paradigmaváltást jelentő és közös minimum európai szabályozást célzó *2016/943/EU irányelv* nemzeti jogba történő implementációját is. A kérdéskör hazai kezelése azonban több jelentős változáson ment át az elmúlt évtizedekben, amely folyamat rövid felvillantása kiemeli a fent hivatkozott, 2018. augusztus 8-tól alkalmazandó szabályozás újdonságát és jelentőségét is.

A 2014. március 15-ig hatályban volt régi Ptk. (1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről) az üzleti titok és a know-how szabályozását egymástól elkülönítetten rendezte. Az üzleti titkot a személyhez fűződő jogok részének, míg a know-how-t speciális szellemi tulajdonnak tekintette. Ez a megoldás mai szemmel meglehetősen kritikusan kezelendő, és nyilvánvalóan jelentős hatékonysági

deficitet mutatott. Az üzleti titok személyhez fűződő jogként kezelése erős védelmet nyújtott ugyan a jogosultnak, de annak hasznosítását (piacosíthatóságát) alapvetően akadályozta, hiszen a személyiségi jogok nem bocsáthatók áruba. A know-how a szabályozás szerint nem minősült üzleti titoknak, hanem a szellemi alkotások ún. hézagmentes oltalma elve alapján külön törvényben nem, csak a régi Ptk.-ban szabályozott szellemi alkotásnak volt tekinthető. Vagyis a szellemi alkotások speciális válfajaként a régi Ptk. oltalma alatt álltak az olyan szervezési, gazdasági, műszaki ismeretek, amelyek nem váltak közismertté, és vagyoni értékkel rendelkeztek. Ez a megoldás talán a hasznosítást támogatta, viszont a védelem szempontjából diszfunkcionális volt. A jogi helyzetet bonyolította, hogy miközben a jogszabály a két jogintézményt nem kapcsolta össze, a bírósági gyakorlat egy része a know-how-t az üzleti titok részének tekintette (Miavec–Görög, 2013), ami szigorúan nézve persze *contra legem* jogalkalmazás, és aggálytalanak ezért nem volt tekinthető.

A 2014. március 15-től hatályos új Ptk. (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről) az üzleti titok és a know-how jogi kapcsolatát megváltoztatta. megszüntette a know-how szellemi alkotás jellegét, és azt az üzleti titok részeként szabályozta. Ez a megoldás annyiban bizonyosan helyes volt, hogy az üzleti titok és a know-how egységes szemléletét megvalósította. Ugyanakkor rendszerszintű problémája volt, hogy az üzleti titok személyiségi jogként volt szabályozva, amely a titokvédelem más területein (magántitok, levéltitok) helyes megoldás, de az üzleti titokkal szembeni komplex piaci elvárásokat (hasznosítás, átruházhatóság, innovációtámogatás) nem tudta hatékonyan kiszolgálni. Ezen a helyzeten változtatott a 2016/943/EU irányelv implementációját szolgáló új törvény 2018-ban.

Az üzleti titok és a know-how EU-s harmonizálását célzó irányelv megalkotása természetesen azt is mutatja, hogy a kérdéskör kezelése nemcsak a magyar jogban vetett fel problémákat, hanem más tagállamok jogában is jelentkeztek nehézségek. Ugyanis közös európai szabályozási keretrendszer megalkotása iránti igény és a közösségi jogalkotás legitimitációja akkor merül fel, ha a gazdasági hatékonyság szempontjából is érezhető nemzeti diffúz szabályozások már európai közösségi szinten is érezhető piaci zavarokat, hatékonysági hiányosságokat mutatnak. Ugyan megpróbálták az EU tagállamok a Kereskedelmi Világszervezet égisze alatt (Tattay, 2016) a szellemitulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló TRIPS Egyezmény (URL6) keretei között az üzleti titok és a know-how egységes és hatékony kezelését elérni, de nyilvánvalóvá vált, hogy egyrészt, a TRIPS Egyezmény ellenére számottevő szabályozási különbségek maradtak fenn a tagállamok jogában, másrészt, a szellemitulajdon-fókuszú megközelítés nem a leghatékonyabb a kérdéskörrel szembeni új kihívások kezelésére. Miközben az EU-ban a határokon átnyúló kutatás-fejlesztési együttműködések korlátai minimálisak, valamint a tudásmegosztás iránti igény rohamosan növekszik, továbbá az üzleti titok és a know-how egyre nagyon teret nyer a nyílt innováció (Du-

bickis–Gaile–Sarkane, 2017) érdekében, az eltérő tagállami szabályozások és az elégtelen nemzetközi kohézió a szabályozásban kifejezetten versenyképesség csökkentési hatással bír, és az innováció megváltozott tartalmi-fogalmi jelenségeinek támogatása ellen hat. Az eltérő szabályozások csökkentik a kooperációs hajlandóságot, növelik az üzleti kockázatot a kisebb hatékonyságú védelem és beruházás megtérülés elmaradása miatt, valamint csökkentik az ösztönző hatást a tudásalapú fejlesztéseket illetően.

A fent jelzett előzmények és szempontok alapján került megalkotásra az üzleti titok és a know-how Európában közös, egységes kezelését célzó 2016/943/EU irányelv, valamint annak hazai implementációját szolgáló 2018. évi LIV. törvény az üzleti titok védelméről. Ez a horizontális, a jogrendszer egészére kiterjedő egységes szabályozás kifejezetten innovációt támogató motivációjú (Faludi, 2018a), hiszen egybeesik az innovációs szereplők fent jellemzett érdekrendszerével, és eredménye, de egyúttal katalizátora is az innováció megváltozott fogalmi-tartalmi felfogásának. Centrális célja, egyrészt, az üzleti titok és know-how egységes, hatékony védelme, másrészt a hozzájuk kapcsolódó hasznosítási/megtérülési igények kiszolgálása.

4. AZ ÜZLETI TITOK ÉS A KNOW-HOW INNOVÁCIÓ SZEMPONTJÁBÓL RELEVÁNS SZABÁLYOZÁSA

A fent hivatkozott EU-irányelv jellegénél fogva nem teremt a tagállamok jogában közös jogot, hanem a szabályozás területén egy egységes minimum követelményrendszert határoz meg. Vagyis a tagállamok, ha biztosítják az irányelvben foglaltakat, akkor a nemzeti jogban az említett irányelvben megfogalmazottnál szélesebb körű védelmet is biztosíthatnak az üzleti titoknak és a know-how-nak, azonban alacsonyabb védelmi szintet nem. Magyarországon ezt a követelményrendszert is szem előtt tartó törvény a megújult üzleti titok és know-how szabályozás hat kérdésére fókuszál.

Fogalommeghatározások. A szabályozás első témaköre és egyben nagy előnye, hogy a minimumkövetelmények körében Európában egységes fogalmi keretet ad az üzleti titoknak, a know-how-nak, valamint ezek jogosultjának, jelentősen támogatva ezzel a határokon átnyúló innovációs együttműködések számára is a jobbiztonságot. Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó, titkos – egészben vagy elemeinek összességéként nem közismert, vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető –, ennél fogva vagyoni értékkel bíró olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek a titokban tartása érdekében a titok jogosultja az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítja. Megjegyezzük, hogy általánosságban szokásosan ebbe a körbe sorolhatók például az üzleti tervek, a piaci stratégiák, az árképzés, a vevőállományra vonatkozó adatok,

a K+F-tevékenység elemei, a részleges hasznosítási engedélyek, a leírások. *Know-how* (*védett ismeret*) a fogalom szerint az üzleti titoknak minősülő, azonosításra alkalmas módon rögzített, műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, megoldás, tapasztalat vagy ezek összeállítása. Példaként említjük szokásos megjelenéseként a következőket: receptek, összetevők dokumentációja, folyamatleírások, működési modellek, másként nem védhető titkos szellemi termékek, még/már nem védhető szellemi tulajdon. *Jogosult* az üzleti titok felett jogszerű ellenőrzést gyakorló személy, akinek a jogszerű gazdasági, pénzügyi, üzleti érdekeit az üzleti titokhoz fűződő jog megsértése sértené. Az üzleti titok és a know-how a fenti fogalmi meghatározás szerint számos felületen érintkezik az innovációval. Lehetséges, hogy az védett (lajstromozott) szellemi tulajdon (például szabadalom) szükségszerű kísérője (Faludi, 2014). Ez jelenleg is ismert helyzet a gyakorlatban, hiszen a szabadalmi engedély mellett a találmány megvalósításával kapcsolatos gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek átadása a hasznosító számára átadásra kell hogy kerüljön, ami történhet know-how hasznosítás útján is. Előfordulhat az is, hogy a szabadalmat a feltaláló titokban akarja tartani, így hasznosíthatja azt know-how-ként. Az innováció fogalmának fent elemzett erőteljes bővülése azonban önálló üzleti titok (know-how) hasznosítási helyzeteket teremt, amikor nincsen más védett jog, hanem önmagában az üzleti titokban és know-how-ban megtestesülő tudás az innováció tartalmi leírása.

Üzleti titokhoz (know-how-hoz) való jog. Az innováció szempontjából is kiemelt fontosságú a megújult szabályozásban, hogy hasznosítható vagyoni jogként kerül meghatározásra az üzleti titokhoz való jog tartalma. A jogosultat háromirányú döntési jog illeti meg. A jogosultnak joga van az üzleti titok *felfedésére*, azaz joga van az üzleti titok hasznosítására, mással történő közlésére és nyilvánosságra hozatalára. A jogosult az üzleti titokhoz fűződő jogot egészben vagy részben szerződéssel átruházhatja, továbbá az üzleti titok hasznosítására másnak engedélyt (*hasznosítási engedélyt*) adhat. Az üzleti titokhoz fűződő jogok nem hatósági lajstromozásból erednek, azaz ezek létrejöttéhez nincs szükség hatósági eljárásra, és nem kell semmilyen hatósági díjat fizetni. Az üzleti titokhoz fűződő jogok ugyanakkor a törvény erejénél fogva nem kizárólagos jogok, így a jogosult több hasznosítási engedélyt is adhat. Lajstromozás hiányában védelmi idő sincs meghatározva, azonban nyilvánvaló, hogy a szabályozott hasznosítási kereteken túl a „titok” jelleg megszűnése az említett jogokat is megszünteti.

Kivételek az üzleti titok védelme alól. Részletesen szabályozza a törvény azokat az eseteket, amelyek kivételek az üzleti titok védelme alól, és amelyeket itt csak megemlítünk. Így nem minősül az üzleti titokhoz való jog megsértésének a jogosulttól független fejlesztés (felfedezés, alkotás), a szabályozott feltételek szerinti visszafejtés, a munkaviszonyon belüli tájékozódások (a műszaki know-how kivételével), az egyéb jóhiszeműség és a tisztesség követelményeivel összeegyeztethető magatartás.

Az üzleti titokhoz fűződő jog megsértése. Az üzleti titokhoz fűződő jogokat és azok hasznosíthatóságával kapcsolatos jobbiztonságot erősítik az üzleti titok megsértésével kapcsolatos részletesen meghatározott szabályok, amelyek az üzleti titok jogosulatlan megszerzésének, hasznosításának, felfedésének tiltott elkövetési magatartásait szabályozzák.

A jogsértés szankciói. Az üzleti titokhoz fűződő jog megsértésének szankcióit a közös európai minimumszabályozás két csoportba rendezi, erősen növelve ezzel azt a preventív és elrettentő hatást, amely a szankciókhoz kapcsolódik, megerősítve ezzel az üzleti titokhoz jogosultak védelemhez fűződő igényét, amely az innovációs teljesítmények mögötti egyik kiemelt érdekszempontra. A jogsértés tényéhez kapcsolódó *objektív* szankciók mellett *szubjektív* (kártérítés, ellentételezés) jogkövetkezmények részletes szabályait tartalmazza a törvény.

Peres eljárások külön szabályai. Jogérvényesítési szempontból fontos végül az a részletekbe menő szabályozás, amely az üzleti titok megsértésével kapcsolatos peres eljárások lefolytatásának speciális normáit tartalmazza.

5. KÖVETKEZTETÉSEK AZ INNOVÁCIÓS SZEREPLŐK SZÁMÁRA

A 2018-ban megújult, erős EU-s alapokkal rendelkező és az EU tagállamaiban harmonizált minimumstandardot megvalósító üzleti titok és know-how védelemről szóló szabályozás centrális indoka és célja az innováció támogatása. Ez a célkitűzés megvalósult, hiszen a szabályozás azzal, hogy az üzleti titokhoz fűződő jogot hasznosítható vagyoni jogként komplex módon szabályozza, nemcsak a hazai környezetben, hanem az európai közös piacon más tudatos olyan szabályozási keretrendszert teremtett, amely hatékonyan szolgálja az innováció szereplőinek kettős érdekét: a K+F+I-tevékenységbe történő befektetés védelmét és annak megtérülését. Mindazonáltal a szabályozás nyomán az üzleti titok (know-how) útján történő innováció számos szükséges következtetést eredményez az innovációs szereplők számára, amelyek megvalósítása és szem előtt tartása bizonyosan elengedhetetlen a megújult szabályozás hatásainak érvényesülése érdekében. Négy ilyen következtetést rögzítünk. Elsőként szükséges, hogy az innovációs szereplők szellemi tevékenységük eredményeinek *titokban tartása érdekében hatékony intézkedéseket* tegyenek, hiszen az innováció szempontjából is az érték ezek titokként való létezésében áll. Másodikként említjük, hogy az üzleti titok (és különösen a know-how) hasznosítása feltételezi annak megfelelő *dokumentálását*. Harmadik következtetés a megújult szabályozás alapján, hogy az innovációs szereplők figyelmet kell hogy fordítsanak az üzleti titokként (know-how-ként) megjelenő szellemi tevékenységük *nyilvántartására és értékelésére*, ami a hatékonyság mellett pénzügyi és számviteli követelménye is az eredményes hasznosításnak. Végül, negyedikként rögzítjük azt, hogy a fentiek szerint az üzleti

titok és a know-how szabályozása a hasznosítást mind jogátruházásként, mind joghasznosításként lehetővé teszi, ezért célszerű az ezzel kapcsolatos *szerezési szabályrendszert* alaposan kidolgozni, hogy az megfelelően védje a jogosult igényét a védelemhez és a befektetés megtérüléséhez.

IRODALOM

- Darázs L. (2007): *Vertikális kartellek*. Budapest: Complex Kiadó
- Dubickis, M. – Gaile-Sarkane, E. (2017): Transfer of Know-how Based on Learning Outcomes for Development of Open Innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market and Complexity*, 3, 4. DOI: 10.1186/s40852-017-0053-4, <https://jopeninnovation.springeropen.com/articles/10.1186/s40852-017-0053-4>
- Faludi G. (2014): *A know-how szabályozása*. In: Bacher, G. et al.: *A védjegytörvény magyarázata*. Budapest: HVG-ORAC
- Faludi G. (2018a): Az üzleti titok irányelv átültetésének egyes kérdései I. *Polgári Jog*, 9, <https://shop.wolterskluwer.hu/termek-reszletek/jog/polgari-jog/polgari-jog-online-folyoirat.p570/YSO1313.v7444>
- Faludi G. (2018b): Az üzleti titok irányelv átültetésének egyes kérdései II. *Polgári Jog*, 10
- Gazda I. id. (1993): *A technológiatranszfer*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Lontai E. – Faludi G. – Gyertyánfy P. et al. (2017): *Szerzői jog és iparjogvédelem*. Budapest: Eöt-vös Kiadó
- Miavec E. – Görög M. (2013): A know-how fogalma és jelentősége az innovációs társadalomban. *Miskolci Jogi Szemle*, 2, 18–28. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201402/no-name_3.pdf
- OECD/Eurostat (2018): Oslo Manual 2018: *Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th Edition, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities*. Paris/Eurostat–Luxembourg: OECD Publishing. DOI: 10.1787/9789264304604-en, https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oslo-manual-2018_9789264304604-en
- Schumpeter, J. A. (1939): *Business Cycles. A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. New York–Toronto–London: McGraw-Hill Book Company, https://discover.sciences.com/wp-content/uploads/2018/03/schumpeter_businesscycles_fels.pdf
- Tattay, L. (2016): *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban*. Budapest: Complex Kiadó, <https://mersz.hu/tattay-versenykepesseg-es-szellemi-alkotasok-az-europai-unioban>
- URL1: Európai Zöld Megállapodás. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu
- URL2: Európai Adatstratégia. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_hu
- URL3: PsI-irányelv. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1024&from=EN>
- URL4: Mesterséges Intelligencia rendelettervezet. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF
- URL5: Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium. <https://www.elte.hu/innovacio/tinlab>
- URL6: TRIPS Egyezmény. https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf